

SZÜNTELEN FEJLŐDÉSBEN: A SZEKSZÁRDI BORVIDÉK

IN ETERNAL DEVELOPMENT: THE SZEKSZÁRD WINE REGION

ECKERT MÁRTA

Szent István Egyetem, Gödöllő, Magyarország

eckertmarti@gmail.com

Absztrakt

Tanulmányom a szekszárdi borvidékkel, mint nemzeti értékkel foglalkozik. A kutatói munka során szakirodalmi forrásokra tettem szert valamint a települési értéktár vezetőjével és a borvidékhez kapcsolódó egyik jelentős program szervezőjével készítettem interjút. Az így gyűjtött adatokat, ismereteket, információkat felhasználva mutatom be a szekszárdi borvidék történetét, a várossal való szoros összefonódását, szüntelen fejlődését.

***Kulcsszavak:** Szekszárd, fejlődés, termékpaletta bővítés, rendezvények, összetartás*

Bevezetés

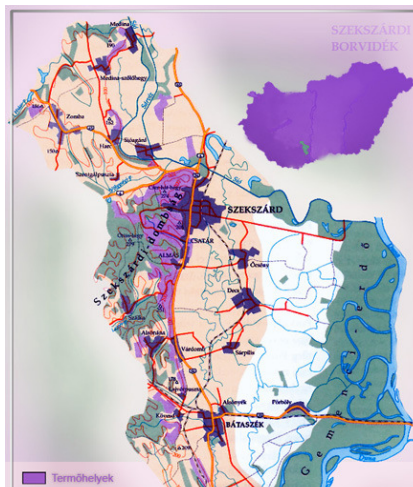
Ha egy baráti társaság leül és beszélgetni kezd, nagyon ritka, hogy nem kerül az asztalra legalább egy palack valamely híres magyar borvidék pincészetének borai közül, és ha már előkerül, biztosan a beszélgetés témájává is válik az ital egy hosszabb rövidebb időre. Alapvetően megemlítik, hogy milyen hatással van a kóstolóra, milyen ízeket fedeznek fel az újabb és újabb kortyok alkalmával, milyen hasonló élményeik, tapasztalataik voltak már más borvidéken előállított, más szőlőfajtából készült bor kóstolása közben. De vajon mennyire ismerik azonban a lepalackozott nedű származási helyét, a bortermő terület történetét, sajátosságait, lehetőségeit?

Ilyen és ehhez hasonló kérdések megszületése után került kiválasztásra a téma, a Szekszárdi borvidék, mint a 2012. évi XXX. törvény hatályba lépése óta közösségi oltalom alatt álló nemzeti érték. Magyarország messze földön híres mezőgazdasági termékeiről, gasztronómiájáról, így borairól, borvidékeiről is. A 2012-es évtől kezdődően pedig kiemelt hangsúlyt igyekeznek fektetni az ország értékeinek, hagyomá-

nyainak, felkutatására, és nyilvántartásba vételére. Mindezek mellett még az ápolásának, védelmének megszervezésére, biztosítására, sőt a folyamatos népszerűsítésre is, hogy ne csak hazánkban, hanem lehetőség szerint a világ minden táján ismertté váljanak, és pozitív bélyegként szolgálhassanak.

A szekszárdi borvidék több szempontból is különleges. Egyrésről a személyes kötődés, minthogy szekszárdiként, egy szőlősgazda gyermekeként jóformán a szőlőtőkék között nőttem fel. Innen ered, ebben gyökerezik a motiváció, a késztetés a téma részletesebb körüljárása iránt. Másrésről pedig az a tény, hogy a borvidék történelme bizonyítottan az ókorba nyúlik vissza, és fejlődése az évszázadok folyamán szinte töretlenül halad előre és ível felfelé, s mára már Magyarország 5. legnépszerűbb borvidékeként tartjuk számon.

Fontosnak tartottam megvizsgálni, feltérképezni, hogy mikben rejlik a borvidék erőssége, sikerének titka, melyek azon tulajdonságai, amelyek miatt már korábban oltalom alá helyezték, s melyek azok, amelyeket nemzeti értéként mindinkább védeni, ápolni és őrizni kell. Vizsgáltam mindezek mellett azt is, hogy hogyan hatott az új törvénykezés a választott borvidékre. Milyen tulajdonságaiban erősödött, milyen forrásokat sikerült a város vezetőségének a fejlődés érdekében felhasználnia. Melyek azok a kulturális rendezvények, programok, kezdeményezések, amelyek a borvidék népszerűsítését segítik, amelyek növelik a látogatók számát, arányát.

1. ábra: A szekszárdi borvidék

Forrás: http://www.szekszard.hu/_szekszardi_borvidekek

Kutatási eszközök és módszerek

A kutatáshoz mind primer mind szekunder kutatási eszközöket is igénybe vettem. A konkrét információk, számadatok összegyűjtéséhez több internetes forrás volt a segítségemre többek között a Szekszárdi Hegyközség megújult weboldala.

Ezen kívül Szekszárd város Megyei Könyvtára is rendelkezik számos, a borvidékkel foglalkozó régebbi és újabb kiadványokkal, amelyeket szintén felhasználtam a kutatómunka során. 2006-ban a Szekszárdi hegyközség támogatásával jelent meg egy, a borvidéket bemutató kiadvány; „Szekszárd: Bor és Kultúra” címmel. Részlete-

sen ismerteti a városban megtalálható pincészeteket, nevezetességeket, és programötleteket is nyújt az érdeklődőknek. A dolgozat másik pilléréként a „Fakanállal a Szekszárdi Borvidéken” című könyv szolgált. A gasztronómiai receptek közlésén túl minden termelővel elkészített interjút is tartalmaz, amely a borvidéken élők által megvalósított sikereket és jövőbeli terveiket osztja meg az olvasókkal.

Személyes kutatómunkám részét képezte a kulturális rendezvények történeti hátterének, számadatainak összegyűjtése is. Ennek a lehetőségét a Babits Mihály Kulturális Központ dolgozói biztosították. Ezen kívül személyes interjút készítettem a Települési Értéktár Bizottság elnökével, Csillagné Szánthó Polixénával, a bizottság működéséről, az értéktárban szereplő tételekről, terveikről illetve a Szekszárdi Sportközpont NKft. ügyvezetőjével, Csillag Balázssal, a Borvidék Félmaraton főszervezőjével is.

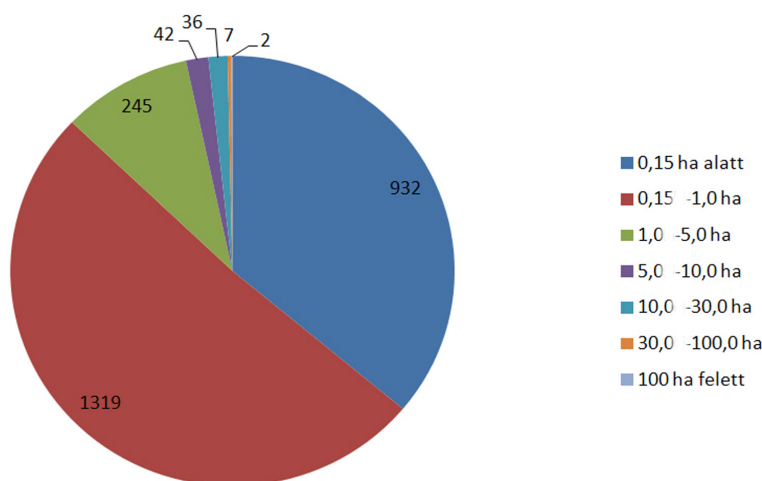
Eredmények

A borvidékről számokban

Magyarországon 22 különböző borvidéket ismerünk, tartunk számon. Ezeket összesen 7 borrégióba soroljuk. A Pannon borrégió tagjaként, a szekszárdi borvidék az ország legkisebb összterületű megyéjében, Tolna megyében található, a Sárköz szomszédságában a Tolna-Baranyai-dombsággal és a Duna menti síksággal körülvárva. 15 település tartozik kimondottan a borvidékhez: Alsónána, Alsónyék, Bába, Bátaszék, Decs, Hanc, Kéty, Medina, Mórág, Őcsény, Sióagárd, Szálka, Szekszárd, Várdomb, Zomba. (Szekszárd város honlapja)

A borvidék 5700 ha-nyi összterületét tekintve a 13. helyen áll a magyarországi borvidékek listájában. Ebből az 5700 ha-ból 2200 ha-on természetnek szőlőt, mely a rangsorban a 6. legnagyobb területet jelenti. (Nemzeti Kulturális Örökség Elektronikus Oktatási Könyvtára)

A borvidék területén összesen 2583 birtokról tudunk. Az egyes birtokterületek nagyságát megvizsgálva, elmondható, hogy a legjellemzőbbek az 1 ha nagyság körüli területek. 1319 db olyan bejelentett területről tudunk, amelynek nagysága 0,15-1 ha közötti. Nagyon gyakoriak a családi házak mellett található apróbb szőlőskertek, melyeken a megtermelt szőlő mennyisége mindösszesen a családi borfogyasztási igényeket képes kielégíteni. Ezek nagysága kisebb, mint 0,15 ha, és 932 db-ot tartanak nyilván belőle. Ez a két birtoktípus adja az egész Szekszárdi borvidéken található birtokok közel 80%-át. Mindössze 2 db 100 ha feletti és 7 db 30-100 ha közötti birtokról van tudomásunk. (A Szekszárdi Borvidék ma)

2. ábra: A szekszárdi borvidék szőlősbirtokainak területnagyság alapú megoszlása (db)

Forrás: saját szerkesztés a Szekszárdi Hegyközség 2014-es adatai alapján

A borvidék történelme

A Szekszárdi borvidék történelme bizonyítottan az ókori Római birodalom idejére nyúlik vissza. A Pannonia provinciát megteremtő rómaiak a Duna vonaláig, mint természet által alkotott limes határig terjeszkedtek. A limes mellett terült el közvetlenül a bortermelésre kiválóan alkalmas, a mai Szekszárd elődje, Alisca városa, és annak környéke. A római birodalomban magas szinten művelték a szőlőtermesztést, borkészítést. A kor tudománya és a kiváló termőadottságokkal rendelkező területek találkozása volt ez. A birodalom bukása után, nincsen konkrét bizonyíték arra, hogy folytatódott volna a borászkodás a területen. (Szekszárdi Borok Könyve, 2000)

A következő forrás, amelyből a borászat folytatására következtethetünk, az a XI. századból származik. Az államalapítás után, a középkorból néhány írásos emlék maradt csak fenn, miszerint, az egyházi birtokokon magas szinten művelték ezt a mezőgazdasági tevékenységet. Ennek oka, hogy a borkészítést a magyar állam születésének idejében, egyházi kiváltságnak, monopóliumnak tekintették. Viszont csak fehérszőlők termesztésével foglalkoztak.

A török elől menekülő rácok letelepedésének gyümölcse, a borvidék mai napig leghíresebb fajtája, a Kadarka. A török hódoltság idején sok településsel ellentétben Szekszárd gazdasága virágzott, a borkészítés mestersége továbbra is hangsúlyos maradt. A legtöbb szőlőbirtoknak új tulajdonosa lett a török tisztikar tagjainak sze-

mélyében, akik a vallási előírást betartva ugyan, de felismerték a borvidékben rejlő gazdasági előnyök kiaknázásának lehetőségét és annak fontosságát. Korszerűbb technológiával nem rendelkeztek ugyan, de a fennmaradáshoz elegendőnek bizonyult a borkészítés engedélyezése és támogatása.

A fejlődés egy újabb szakasza a német ajkú svábok betelepítésével kezdődött, akik az adókedvezményeket kihasználva, saját technológiáikat alkalmazva folytatták a szőlőtermesztést ezen a vidéken. Ezek között az újítások között szerepel a rendezett ültetvény kialakítása, az egységes mélységre történő telepítés. 1779-ben emelték megyeszékhelyi rangra Szekszárd városát, amelyet az akkori források szerint is kiemelt mértékben köszönhet a Habsburg Birodalom egész területén elterjedt híres borvidékének.

A XIX. század borászati szemszögből legfontosabb momentuma a filoxéra járvány volt. A filoxéra, egy szőlőtetű, amely a szőlők gyökérzetén élőszkodik, és megjelenése teljes ültetvények kipusztulását jelenti. A szekszárdi borvidék is megfertőződött ezzel a kártevővel, de közel sem végzett akkora pusztítást, mint az ország többi területén. Ez a helyiek összefogásának és a megye alkalmazásában álló filoxéra-biztosnak, dr. Roboz Zoltánnak volt köszönhető. A város a tisztelete jeléül utcát is nevezett el róla. Utasításba adta, a telepítés előtt álló tőkék gyökerének fertőtlenítését, illetve megteremtették a lehetőségét annak, hogy Amerikából érkező alanyokat telepíthessenek a gazdák. Mindezek mellett megtanították a szőlősgazdákat a szőlőoltás tudományára is. Az esetlegesen fertőzött területeket pedig, megegyezés alapján kiirtották.

A XX. század elején a filoxéra sikeres átvészelésének köszönhetően 1908-ban az első szőlőtermesztésről, szüretéről szóló mozgófilmet Szekszárdon forgatták. A világháborúk után jelentősen csökkentek a szőlősbirtok területek. Az államosítás, és a szolgáltatási kötelezettségek bevezetésével sokak felhagytak a termesztéssel, így a területek jelentős hányada maradt parlagon. 1967 után megkezdődött a területek újraosztása, népszerű lett a hobbikertek, hétvégi házak környékén vásárolt néhány tizedes területek birtoklása. Így alakultak ki, a borvidékre jellemző, elaprózódott szőlősbirtokok. (Szekszárdi Borok Könyve, 2000)

Jellegzetes fajták, borkülönlegességek

Ha a szekszárdi borvidékről beszélünk, legyen az illető borász vagy laikus, óhatatlanul is vörösbort lát a lelki szemei előtt. Nem véletlen, hiszen a borvidék elsősorban vörösborairól híres. Természetesen fehérszőlő termesztéssel és fehérbor

készítéssel is foglalkoznak a helyi borászok, szélesítve ezzel a termékpalettát, de a fő profilnak mégis a vörösborokat tekintjük. Ha területi megoszlás alapján vizsgáljuk, 355,5 ha-on foglalkoznak fehérszőlő, míg 1855,5 ha-on kékszőlő termesztéssel.

Fehérszőlők közül a legnépszerűbb fajták az Olaszrizling, ezt 107 ha-on termesztik, a Chardonnay ezt 70 ha-on, és a 48 ha-on művelt Rizlingszilváni fajták. Kékszőlők közül a Kékfrankos 633 ha-on, Merlot 307 ha-on, Cabernet sauvignon 239 ha-on és Cabernet franc 226 ha-on termesztett fajták a legnépszerűbbek. (Szekszárdi Bor)

A legnagyobb területen termelt fajták között nem említettük, a szekszárdi borvidék védjegyeként ismert Kadarkát. Ennek oka, hogy ez a fajta kiemelten érzékeny az éghajlati viszonytalanságokra, kártevőkre, kórokozókra. Sőt a művelése még speciális eljárást is igényel. A szekszárdi borászok azonban a fogyasztói igényeket felmérve, a helyi sajátosságokat is kiismerve, illetve a régi hagyományok megőrzésének vágyától hajtva, újra Kadarkát telepítenek birtokaikon. Így a borvidéken a Kadarka jelenleg „reneszánszát” éli. (Erdélyi, 2013, p.: 63) A pécsi kutatóintézetrel összhangban különféle nemesítések telepítenek a borvidéken. (Erdélyi, 2013)

A szekszárdi borvidék jellegzetessége, hírnevének alapja a Szekszárdi Bikavér. Magyarországon mindössze két olyan borvidék létezik – a Szekszárdi és az Egre –, ahol a borászok az elkészített borházasítást bikavér névvel illethetik. Ezt a házasítást először az egri borvidéken készítették el. Maga a név azonban, a város szülöttétől, Garay János költőtől ered, aki a Szekszárdi Bortal című versében nevezi, elsőként, a színe alapján méltán, ezt a különlegességet bikavérnek.

„Töltsd pohárba, és csodát látsz!

Színe mint a bikavér,

S mégis a gyöngy, mely belőle

Fölragyog, mint hó, fehér.”

/Garay János: Szekszárdi Bortal/

A cuvée egy általános receptúra alapján készül, pontos előírás van arról, hogy milyen arányban kell tartalmaznia a meghatározott vörösbor-szőlő fajtákat. Természetesen a szekszárdi bikavér alapösszetevője minden esetben a Kadarka. Hivatalos, közkézen forgó receptje még sincs, minden pincészet féltve őrzi az évtizedek, évszázadok során kialakult, egyéni eljárási módokat is tartalmazó receptúrákat. (Szekszárd város honlapja)

A Települési Értéktár Bizottság

A Települési Értéktár Bizottság a 2012. évi XXX. törvény értelmében a Nemzeti Értékeket felsorakoztató rangsorban a legalsó szinten található szervezeti egység. Feladata a település értékeinek felkutatása, nyilvántartásba vétele, megőrzésének, ápolásának biztosítása, támogatása. Mindezek mellett feladatkörének részét képezi a területi értékek népszerűsítése, a köztudatban tartása, illetve minél szélesebb, település határain túlmutató körben történő megismertetése.

A Szekszárdi Települési Értéktár Bizottság 2014. január 30-án alakult. Elnöke Csillagné Szánthó Polixéna, akivel személyes interjút is készítettem. Első sorban a bizottság működéséről kérdeztem, de ebből eredően természetesen beszélünk a település értékeiről, az ezek köré csoportosuló kulturális programokról, s ezek gazdasági jelentőségéről is.

Az Értéktár Bizottság hat tagot számlál. Ezen személyek, a város kulturális életében meghatározó szerepet töltenek be, s napi közelségben állnak azon hagyományokkal, népszokásokkal, értékekkel, melyek megőrzésére törekednünk kell. Ilyen például a Babits Mihály Kulturális Központ volt igazgatónöje, az Illyés Gyula Megyei Könyvtár megbízott igazgatónöje, illetve a Wosinsky Mór Megyei Múzeum igazgatója is. Az elnök asszony elmondásai szerint a bizottság legfontosabb feladata felkutatni a település azon értékeit, amelyek érdemesek arra, hogy még nagyobb figyelmet kapjanak, és a megbecsülésükről gondoskodjanak. Ehhez szükség van a racionális ítélőképességre, megfontoltságra, hogy kiválasszák azokat a termékeket, műalkotásokat, életműveket – hiszen Szekszárd városa több híres magyar költőnek, írónak volt szülővárosa –, amelyek az Értéktárba történő felvételre alkalmasak. Az elnök asszony azt is hangsúlyozta, hogy fontos alapelveként a minőség felkutatását tartja szem előtt a mennyiségi mutatók növelésével szemben.

Jelenleg a Települési Értéktárban 10 tételt tüntettek fel. Ezek az Agrár és Élelmiszergazdaság, Turizmus és vendéglátás, illetve Kulturális örökség kategóriákba sorolhatók. A tízből négy közvetlenül a szekszárdi borvidékhez is kapcsolódik. Ilyenek a szekszárdi kadarka, a szekszárdi kékfrankos, a szekszárdi bikavér és „A Szekszárdi borvidék szőlészeti és borászati szakbibliográfiája.” Ezek a döntések teljesen magától értetődőnek tekinthetők, ha belegondolunk abba, hogy a magyar föld, a termőföld nemzeti értéknek tekinthető. Minden, amit az értéktárba felvehetünk, létezése nagyrészt köszönhető a termőföld meglétének is. A borászat ágazata pedig teljes egészében a földhöz kapcsolható. S itt fonódik egybe minden. A föld, amelyhez

a területi, nemzeti értékek tartoznak, s az értékekhez ugyanúgy, mint a földhöz, kapcsolódnak a kulturális rendezvények, programsorozatok is, amelyek a település látogatottságának növekedéséhez, gazdasági fejlődéséhez vezetnek.

Az interjú során Csillagné Szánthó Polixéna azt is elmondta, hogy ehhez a fejlődéshez nagymértékben hozzájárulnak azok a városi rendezvények, amelyek alkalmával a látogatóknak alkalma nyílik megismerkedni a térség jellegzetességeivel, gasztronómiájával, borkülönlegességeivel. Akkor, amikor a vendég egyszerre tapasztalja a pezsgést és a nyugodt visszavonulás lehetőségét. S ez Szekszárdon mind lehetséges. Kiemelte a Szekszárdi Szüreti Napok rendezvényt, amelyet ebben a formában immáron 9. alkalommal rendezett meg a város. Az elnök asszony elmondta, ez a 4 napos ünnep, olyan, mint az Egyesült Államokban a hálaadás. Erre az időszakra minden távol élő rokon hazalátogat, hogy együtt ünnepelhessék az új termést, a bort, mint a tájegység vezető szimbólumát.

Örömmel tapasztalható, hogy a látogatók száma fokozatosan növekszik és nem csak a Szüreti Napok alkalmával, hanem számos egyéb rendezvényeken is. Legyen ez a Borvidék Félmaraton, a Nyitott Pincék Éjszakája, Vince napi vagy Mártonnapi vigadalom, Szent László Napi Forगतag. S egyre több az évről évre visszatérő vendég, aki egyszerűen beleszeretett a város légkörébe, a táj szépségébe, abba a békés hangulatba, ami belengi a város egészét. Ezekben mérhető igazán a város, az egész borvidék hírnevének növekedése, ez inspirálja folyamatos gazdasági fejlődésre.

A fejlődésre a következő, kézzel fogható példát hozta az interjú során az elnök asszony. A városnak eddig legnagyobb hiányossága a szálláshelyek számában volt kimutatható. A probléma orvoslásának érdekében több borász is hatalmas beruházásokba kezdett. A legújabb projekt, egy 4 csillagos szálloda felépítése volt, amely Mészáros Pál nevéhez fűződik. A város központjában, mégis egy csendesebb utcában található, közvetlenül a már említett borász kóstoltató pincéjével szemközt. A szállodában és a pincészetben egyaránt lehetőség van kisebb konferenciák, üzleti találkozók, fogadások lebonyolítására, családi események megünneplésére. Mindezek mellé a kiváló minőségű bort a Mészáros pince biztosítja.

Az Értéktár Bizottság rövid és hosszú távú céljai között szerepel a település értékeinek felkutatása, amely kutatások a bizottság viszonylag késői alakulása miatt még folyamatosan zajlanak, hiszen a Bizottság a napokban ünnepli fennállásának első évfordulóját. Mindemellett fontos cél a minőségi termékek, látnivalók, az értékek népszerűsítése, az ezek köré csoportosuló programsorozatok, rendezvények támogatásának biztosítása is.

A borvidék turisztikai vonzereje

Szálláslehetőségek

Kapcsolódva a Települési Értéktár Bizottság elnökével folytatott interjúmhoz, felkutattam milyen lehetőségei vannak a borvidéknek, illetve ez által a városnak, hogy a mennyiségi és minőségi fejlődést biztosítsák.

A Hotel Merops Mészáros mellett, a Fritz Borház és Panzió is várja a Szekszárdra látogató, megszállni kívánó, s nem utolsó sorban borkedvelő vendégeket. Szekszárd határában, egy jó hangulatú külvárosi részben található tanyát újítottak fel, különféle berendezésű szobákat alakítottak ki, hogy mindenki kiválaszthassa a neki megfelelőt. Gondoltak a családosokra, ugyanúgy, mint a klasszikus elrendezést, vagy a népi hagyományokat kiemelten kedvelőkre is. (Fritz Borház és pince)

Látnivalók

Az elmúlt év nyarán adták át a város központjában található Garay Élménypicét. Ez a pincerendszer a középkor óta maradt ránk, hosszú, zegzugos járatokkal. Egyes részei már a bencés apátság idejében elkészültek, jelentős részét a török hódoltság idején ásták hozzá. Hosszas jogi procedúrák, s kisebb kerülők bejárásával Tolna Vármegye tulajdona lett. 2011 óta a teljes jogú tulajdonos a Szekszárdot képviselő Vagyonkezelő Kft, így azonnal nekiláttak a felújítási munkálatoknak, illetve a múzeum kialakításának. Sok bormúzeummal találkozhatunk az országban, de ez különlegesen egyedi. A szem gyönyörködtetésén kívül minden érzékszervet igyekeznek bevonni a látogatás során. A múzeum interaktivitása megmutatkozik abban, hogy a borkészítés folyamatát az illatok, ízek, látvány segítségével hívásával mutatják be az érdeklődőnek. A múzeum megtekintésén túl a látogatók részt vehetnek egy ízletes borvacsorán is, ahol a helyi specialitások mellé természetesen szekszárdi bor-különlegességeket szolgálnak fel. Ezen kívül a pince lehetőséget biztosít különféle rendezvények szervezésére is. Minden héten valami különleges programmal várják az érdeklődőket a tárlatvezetésen túl. (Garay Élménypince)

Kulturális rendezvények

A város legfőbb kulturális rendezvénye a Szekszárdi Szüreti Napok. A rendezvény több tízéves múltra tekint vissza. Jogelődje a Szekszárdi Szüreti Fesztivál, melyet Dránovits István magánvállalkozó szervezett. 2005-ben vette át a város a

szervezés feladatait, mai nevén a Babits Mihály Kulturális Központot bízta meg a munkálatok elvégzésével. Mivel azonban a korábbi főszervező a fesztivál nevét levédette, a ma ismert új névvel működik a rendezvény. A korábban csak a hétvégét kitöltő program, mára már 4 napossá nőtte ki magát. Hagyományosan konferenciákat és borral kapcsolatos előadásokat tartanak az első napon és a vásári forgatag csak péntekre éled fel. A rendezvény a régió második legismertebb és legnagyobb rendezvénye, a hungarikummá is nyilvánított Mohácsi Busójárás előzi meg hírnévben és a látogatók számában. A programot most már évek óta, szeptember harmadik hétvégéjén rendezik meg a városban. Így a visszajáró vendégek és a távol élő, Szekszárdhoz valamilyen formában kötődő emberek már előre várhatják az évnek ezt a kiemelten fontos hétvégéjét.

A Szekszárdi Szüreti Napok, ahogyan a nevében is látszik, egy a magyar népszokásokhoz, hagyományokhoz szorosan kapcsolódó program. Helye van a nosztalgiának, a magyar népi értékekben való gyönyörködésnek, s mindezek a bor és a szüret köré, mint a város védjegye köré csoportosulnak. A négy nap alatt mindenki kedve szerint válogathat a különféle tudományos, kulturális, gasztronómiai, szórakoztató műsorok, programok között. A Szüreti Napok fénypontja az úgynevezett Szüreti Felvonulás. Díszkört tesznek a városlakók szeme láttára, a térség kulturális szervezetei, önképző körei, néptáncsoportjai, oktatási intézményei az összes óvodással, iskolással együtt. Ilyenkor szüreti hangulatba öltözik az egész város, szőlővesszőkkel díszített lovas kocsik, népviseletbe öltözött lányok és legények, szürethez kapcsolódó magyar népdalokat énekel kicsi és nagy, fiatal és öreg is. Fontos megemlíteni, hogy ez a rendezvény nem csak a helyieket erősíti meg az összetartozás érzésében, hanem Szekszárd testvérvárosainak hagyományőrző és néptánc egyesületei is ide látogatnak. A felvonulás után választják meg a Szüret Szépét, aki a következő évben a négynapos rendezvény arca lesz. Minden olyan lány jelentkezhet, aki tagja valamelyik néptánc egyesületnek a megyében. A Szüret Szépének megválasztásán túl, a felvonulás után kerül sor az újdonsült borrendi lovagok felavatására is.

A fesztivál állandó programja a Borudvar és az Ízek utcája. Itt állítják fel a borvidék borászai standjaikat és árulják négy napon keresztül, különféle, ízletesebbnél ízletesebb boraikat, borkülönlegességeiket. Az elmúlt évek statisztikái szerint állandósult a megjelenő pincészetek száma, 39 borász és 2 pálinkaház várja az érdeklődőket. Néhány évvel ezelőtt elkészült a város címerét ábrázoló borospohár. A borászok készségesen mérik ki ebbe az üveg pohárba is a kiválasztott borfajtát. A rendezvény színvonalát tükrözi, hogy a mára már a bort, kizárólag üveg pohárban szolgálják fel.

A Szüreti Napok statisztikáit vizsgálva folyamatos növekedés állapítható meg. Amikor a kutatásokat végeztem, a 2014-es adatok még feldolgozás alatt álltak, így a 2012-es és 2013-as adatokat bocsátották a rendelkezésemre, de ebből az volt kiolvasható, hogy míg 2012-ben 12 helyszínen voltak rendezvények, programok, műsorok a városban, az 2013-ra 18-ra emelkedett. Nőtt azon vásárosok száma is, akik itt kívánták értékesíteni minőségi termékeiket, 99 stand helyett, 118-at állítottak fel vásárosok számára 2013-ban.

A Szekszárdi Szüreti Napok minden érdeklődő számára nyilvánosak és ingyenesek. A legtöbb program szabadtéri színpadon látható, a látogatók kedvükre válogathatnak a színvonalas kínálatból. Ebben a négy napban számos művészeti csoport, iskola lép fel, a külön erre az alkalomra készített műsorral. Legyenek azok néptánc-csoportok, zenekarok, énekkarok. Az utóbbi években híres együttesek, fellépők is gazdagították az előadók palettáját. Mivel a rendezvény jelentős része díjmentes, a résztvevők száma nem kimutatható, csak becsült adatokat ismerünk a létszámra vonatkozóan, amely az elmúlt években mindig meghaladta az 50 000 főt. (Szekszárdi Szüreti Napok)

A város bővelkedik még a borhoz kapcsolódó kulturális rendezvényekben. Csatlakozott a Borvidék a Nyitott Pince Napok rendezvényéhez, amelyet minden évben a pünkösdi ünnepkörhöz kapcsolódva szerveznek meg Szekszárdon. A program különlegessége abban áll, hogy három napon keresztül a borászok a saját pincéjükben látják vendégül az érdeklődőket. Alapvetően nem szükséges az előzetes bejelentkezés, ha az ember saját maga vagy családja kíséretében érkezik, a borászok szívesen látnak minden borkedvelőt.

Specialitása ennek a hétvégének, hogy ilyenkor a borászok előszeretettel tartanak személyesen vezetett borkóstolókat, s igen nagy az esélye annak, hogy egy-egy jól sikerült kóstoló alkalmával előkerülnek igen különleges, féltve őrzött palackok is. Tehát ez a rendezvény egy kiváló lehetőséget biztosít ahhoz, hogy a borkedvelők megnézhessék a bor születésének helyszínét, kérdéseiket feltegyék az illetékes borásznak, s esetleg hosszabb távú üzleti kapcsolatot alakítsanak ki egymással. Meg kell említeni, hogy ez a program kettős gazdasági előnyt rejt magában. A borász a saját környezetében tudja bemutatni a borait, biztosítani tud minden olyan körülményt, amely a tökéletes minőség átadásához szükséges, és nem kell külön helybérleti díjakat kifizetni a rendezvény szervezőinek. Ennek következtében bizonyos kedvezmények, akciók bevezetésére is hajlandó e hétvége során. (Észak Dunántúli Borrégió)

Fontos még megemlíteni a városban szervezett Szent László Napi forgatagot is. Ez is egy olyan lehetőség a városban, ahol felvonultathatja a területi értékeit, népszerűsítve azokat a város lakóinak és az idelátogatóknak a körében. A Szent László Napi ünnepek a város védőszentjének tiszteletére jöttek létre, egyfajta nyárköszöntő rendezvényként is egyben. Ilyenkor a város egy hétvége erejéig középkori hangulatot tükröz. Teljesen természetes, ha az ember az utcán a királyi udvari bolonddal, vagy középkori ruhába öltözött udvarhölgyekkel, vagy magával László királlyal találkozik. Ilyenkor az ország több, középkori hagyományokat őrző lovagrendje, csoportja is érkezik a városba. Ez is segíti a település, és az itt található értékek megismerését. A rendezvénynek elengedhetetlen részét képezi a vásári forgatag, illetve a gasztronómiai különlegességek és a kiváló szekszárdi borok. A borászok a Szüreti Napokhoz hasonlóan ilyenkor is a felállított standokban várják a borkedvelőket.

Néhány éve rendezik meg a Márton napi borünnepet, Szekszárdon. Kezdetben még csak szűk körben zajlott, terménymegáldással és kis vigadalommal, mára ez is egyre szélesebb körben vált bevett szokássá.

Sportesemények

A borvidék nevéhez nem csak kultúrprogramok fűződnek, hanem igazi sportesemények is. 6. éve szervezik meg a Borvidék Félmaratont Szekszárdon. Interjút készítettem Csillag Balázssal, a Szekszárdi Sportközpont NKft. ügyvezetőjével, a verseny főszervezőjével. Tőle tudtam meg, hogy 2010 óta rendezik meg a Szekszárdi Borvidék Félmaratont, a 2015-ös év lesz a hatodik alkalom a rendezvény életében. A program jellegzetessége, erre építik fel a kommunikációt és a reklámot is, hogy futás közben mutatják be a város nevezetességeit és a borvidék jellegzetességeit. Az útvonal a borvidék dombjai és dűnéi között vezet és érinti Szekszárd jelentős, említésre méltó látványosságait, a Kálvária dombot, a város főterét, a Béla király teret, a Vármegyeházát és Babits Mihály szülőháza mellett is elfutnak a versenyzők. A kellő motiváció megteremtése érdekében, minden célba érkező, egy szekszárdi palack bort kap ajándékba. Az útvonal mentén több, úgynevezett frissítő állomást hoztak létre, ahol a futók különféle erősítőket ihatnak, szekszárdi borból készült fröccsel olthatják szomjukat. A rendezvény kivívt a városlakók elismerését és több borász, illetve civil lakos állít fel a kötelezőkön túl is frissítópontokat a versenypálya mentén, támogatva a futókat a táv teljesítése közben. S mindezeket saját költségen teszik. A program főszervezője elmondta, hogy ez a rendezvény mindazon túl, hogy felejtethetetlen élményt nyújt a résztvevőknek, gazdaságilag fontos hatással van a városra és

a borvidékre is. Ezen a hétvégén megtelnek a város és a környék panziói, szállásai, az éttermek teltházzal működnek.

Az interjú alkalmával Csillag Balázs megmutatta az előző évi maraton statisztikáit. Az első maraton megszervezésekor kb. 700-an vettek részt a megmérettetésen, tavaly a rajthoz állók száma közelítette az 1500 főt, 1357 magyar és 22 külföldi indult el a versenyen. A külföldiek a szomszédos országokból, legnagyobb arányban Szerbiából érkeztek. A szervezők megvizsgálták azt is, a nem szekszárdi lakosok körében, hogy igénybe vettek-e a verseny ideje alatt szállás lehetőséget, és ha igen, hány vendégéjszakát töltöttek itt. A legtöbben csak a verseny napján voltak itt, de szép számban töltöttek el itt 1 vendégéjszakát is, és voltak, akik a teljes hosszúhétvégét itt töltötték. A résztvevők életkorára vonatkozóan a statisztika szerint legtöbbször az önálló keresettel már nagy valószínűséggel rendelkező 31-40 éves korosztályból került ki, de igen magas volt a 41-50 éves korosztály az indulók körében.

Az idei évben eddig 780-an adták le jelentkezésüket ebből 40-en a gyermekfutamban indulnak. A verseny május 9-én lesz, és április 20-ig van lehetőség az előzetes regisztrációra, sőt a verseny helyszínén is lehet még nevezni. A szervezők bíznak abban, hogy évről évre, egyre többen kapnak kedvet a Szekszárdi Borvidék ilyen típusú megismeréséhez.

Borutak

Azok, akiket szintén vonz a szekszárdi dombság, a szőlőkkel teli lankák, de nem maratonfutás közben szeretnének benne gyönyörködni, lehetőségük van sétálva megtenni az utat. Kialakítottak a borvidéken egy 13 km hosszú turista útvonalat, amely a szőlőskertek mellett, néhol az ültetvény sorai között vezet. Természetesen a kirándulók, megfelelő kilométerenként, egy-egy pincészet mellett is elhaladnak, ahol különféle borkóstolókon vehetnek részt a fáradt vándorok. A túraútvonal a gyakorlottabbaknak akár kerékpárral is teljesíthető. (Gazda, Heimann, Kovács, Móser, & Robotka, 2006)

Érdekességek

A szekszárdi borvidék védelme a célja az Alisca Borrend tagjainak. 1988-ban alakult a lovagrend. Fontos feladatot vállalnak a szekszárdi bor népszerűsítésében, így tagjai csak azok lehetnek, akik az előírt próbatételeknek megfelelnek. A feladatok között szerepel a régi borászati eszközök és különféle szekszárdi borok felismerése is. (Alisca Borrend)

A szekszárdi borvidék borai nem csak a helyiek elismerését élvezik. Mind országos, mind nemzetközi versenyeken kiemelkedő helyezéseket érnek el. A MTA országos versenyein kiváló minősítést a VinAgora Nemzetközi Borversenyen és ezüstminősítéseket értek el a szekszárdi tételek. (VinAgora eredmények)

A 2014-es évben ismét egy szekszárdi borász, Dúzsi Tamás nyerte az Év Bortermelője díjat. Dúzsi Tamást országSZerte csak Szekszárdi Rose Király néven ismerik. Mind az Év Bortermelője, mind a Rosé király cím, annak a sok évtizedes munkának az elismerése, hogy évről évre változatlan minőségű, kiváló borokat, elsősorban rozékat készít. Dúzsi Tamás a 4. a borvidékről, akit az év borászánaK neveztek, ez is tükrözi a borvidéken folyó munka kiválóságát, és az országos hírnév erősödését is. A korábbi években már Vesztergombi Ferenc, Takler Ferenc és Vida Péter is elnyerték ezt a fajta elismerést. Szekszárd város önkormányzatának döntése alapján a cím elnyerői automatikusan a város díszpolgárává is válnak. Ezzel a kitüntetéssel is kifejezi a város, mennyire fontosnak tartja a borászat támogatását. (2014-es év bortermelője)

A borvidéken élők összefogását tükrözi, hogy a tavalyi évben elkészítették a szekszárdi borvidék közös palackját. Ez az országban kuriózumnak tekinthető, hiszen a tokaji borvidék után a szekszárdi a második olyan borvidék, aki ilyen egységes palackkal rendelkezik és jelenik meg a piacon. A projekt gazdasági hatása igen összetett. A Szekszárdi Hegyközség tagjai meghatározták, hogy milyen típusú és minőségű tételek kerülhetnek az üvegbe. Az amúgy is magas minőségű borokra ez az üveg értéknövelő hatással bír. Ezen kívül az üveget, az Orosházi Manufacturing Magyarország Kft-nél készítetik, tehát nem csak a térségre, hanem az ország másik régiójában is gazdasági növekedést eredményez. (Szekszárdi palack)

A borvidéken egyre több borász tesz kísérletet azzal, egyre nagyobb sikerrel, hogy a szőlőből nem csak bort készítsen, hanem a melléktermékeket tovább hasznosítva újabb termékeket állítsanak elő. Ilyen a szekszárdi Posta pincészetben készülő szőlőmag olaj. Az olajat a szőlőmagból nyerik ki. A bor készítés során az első melléktermék a törköly, ebből tisztítással és szárítással kapják vissza a szőlőmagot. Majd ebből sajtolják ki az olajat. A 16 %-os olajtartalmú magból, mindössze 10 %-nyi olaj nyerhető ki, így 100 kg megtisztított magból 8-10 liter olaj készül. 2,5 deciliter olajnak az ára 3000 Ft, hiszen 1 tonna törkölyre van szükség ahhoz, hogy 100 kg magot kapjunk. Ezen kívül az olaj előállításával szőlőmag örlemény is készül, ami kiváló adalék lehet különféle élelmiszerekhez. A borászcsalád pogácsakészítéshez használja és joghurthoz is fogyasztja. (Erdélyi, Fakanállal a szekszárdi borvidéken, 2013)

Következtetések, javaslatok

Kutatómunkám fő irányvonala volt, hogy bebizonyítsam, a szekszárdi borvidék az országnak olyan nemzeti értéke, amely folyamatosan változik, és a szüntelen fejlődés irányába tart. A kutatások, adatgyűjtések, beszélgetések, interjúk során, arra a meggyőződésre jutottam, hogy a szekszárdi borvidék egy kiváló adottságokkal rendelkező térség. Rendelkezik megfelelő minőségű termőfölddel, az éghajlati viszonyok is alkalmasak a bortermeléshez. Az itt élő borászok és a városban élő szakemberek készek tenni, keményen dolgozni azért, hogy, ahogyan a város szlogenje is szól: „Élhető város: Szekszárd”, ne csak a szóbeszédben élő mottó legyen, hanem közelítsen a valósághoz. Ilyen tevékenységnek nevezhető a borászok folyamatos innovációs ötletei, a termékpaletta színesítése, a bor mellett, mustot, törkölypálinkát, szőlőmag olajat, szőlőmag őrleményt is készítenek. Az élménypince boltjában szekszárdi borral töltött csokoládé is kapható. A város vezetősége töretlen lendülettel szervezi a szekszárdi bor hírnevét egyre szélesebb körben elterjesztő fesztiválokat, programokat, előadásokat, kiállításokat is, támogatja azokat a szervezeteket, melyeknek legfőbb profiljuk a nemzeti érték védelme. A kutatás során találkoztam számos pályázati kiírással, melyek anyagi támogatást biztosítanak a nemzeti értékek népszerűsítésére alkalmas szóróanyagok készítéséhez, illetve támogatják az ehhez kapcsolódó rendezvények szervezését is. Úgy vélem, hogy ezek igénybevétele tovább bővítheti a Szekszárdi borvidék szüntelen fejlődését biztosító tárházak palettáját.

Idézett forrásmunkák

Könyvek, cikkek, folyóiratok:

Erdélyi, Á. Z., 2013. *Fakanállal a szekszárdi borvidéken*. Budapest: Sanoma.

Gazda, A. és mtsai., 2006. *Szekszárd: Bor és kultúra*. Szekszárd: Tolna Megyei Vállalkozásfejlesztési Alapítvány.

Niszkács, M. & Mészáros, A., 2002. *Szekszárd és Villány-Siklós borgasztronómiája*. hely nélk. Paginarum Kiadó.

Szekszárdi Borok Könyve. Szekszárd: Szekszárd Megyei Jogú Város Önkormányzatának Mezőgazdasági Bizottsága.

Internetes források:

<http://www.boraszportal.hu/magyarorszag-borvidekei/szekszardi-borvidek>

[Hozzáférés dátuma: 25 10 2014].

http://www.borkulturakft.hu/vinagoraeredmenyek_40[Hozzáférés dátuma: 05 11 2014].

http://bor.mandiner.hu/cikk/20140919_bemutattak_a_szekszard_palackot_interju_heimann_zoltannal [Hozzáférés dátuma: 06 11 2014].

http://www.borregio.hu/eszak-dunantul/index.php?c=info&sub=2&page=programok2&content_id=1&prog_lang=1&prog_akt hely=31&prog_rovatid=42&prog_progid=3527 [Hozzáférés dátuma: 04 02 2015].

http://www.borrend.hu/alisca_borrend_szekszard [Hozzáférés dátuma: 03 02 2015].

<http://www.fritzborhaz.hu/index.php?page=dynamics&pageid=12> [Hozzáférés dátuma: 02 02 2015].

<http://garaypince.hu/elmenypince/> [Hozzáférés dátuma: 02 02 2015]

<http://www.magyarborakademia.hu/index.php/ev-bortermeloje-valasztas/ev-bortermeloje-2014> [Hozzáférés dátuma: 05 02 2015].

http://www.sulinet.hu/oroksegtar/data/telepulesek_ertekei/Villany/pages/villany_borvidekek/004_magyarorszag_borvidekei.htm[Hozzáférés dátuma: 25 10 2014].

http://www.szekszard.hu/_szekszardi_bikaver [Hozzáférés dátuma: 01 02 2015].

http://www.szekszard.hu/_szekszardi_borvidekek[Hozzáférés dátuma: 04 02 2015].

<http://szekszardibor.com/index.php/borvidek>[Hozzáférés dátuma: 04 02 2015].

http://szekszardiborvidek.eu/szekszardi_borok/a_szekszardi_borvidek_ma [Hozzáférés dátuma: 04 02 2015].

<http://www.szekszardiszuretinapok.hu/index.php?action=kezdolap> [Hozzáférés dátuma: 03 02 2015].

Abstract

My study deals with the Szekszárd wine region, like a national value. I acquired bibliographical sources and interviewed the head of the settlement depository and an organizer of an important program which is attached to the wine region in research. Using the data, knowledge, and information collected in this way I present the history of the Szekszárd wine region, its close connection with the city, and its eternal development.

Keywords: Szekszárd, development, widening the range of products, programs, solidarity